

RAAP-NOTITIE 4277

Plangebied Bussummerweg 19 te Blaricum

Gemeente Blaricum

Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: Architectenbureau Atelier 3 B.V.

Titel: Plangebied Bussummerweg 19 te Blaricum, gemeente Blaricum; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)

Status: eindversie

Datum: 22 augustus 2012

Auteur: drs. S. de Kruif

Projectcode: BLBU

Bestandsnaam: NO4277_BLBU.doc

Projectleider: drs. S. Warning

Projectmedewerker: drs. S. de Kruif

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 52844

Bewaarplaats documentatie: RAAP West-Nederland

Autorisatie: drs. B. Jansen

Bevoegd gezag: gemeente Blaricum

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwenveldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2012

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Architectenbureau Atelier 3 B.V. heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in juli 2012 een bureau- en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) uitgevoerd in verband met de geplande nieuwbouw op de Bussummerweg 19 in de gemeente Blaricum. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was de mate van verstoring en samenstelling van de bodem te bepalen. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen in het plangebied is vervolgens een advies met betrekking tot archeologisch vervolgonderzoek geformuleerd.

Tijdens het veldonderzoek zijn alleen hellingsafspoelingsafzettingen aangetroffen en geen dekzand. Op basis hiervan geldt een hoge archeologische verwachting voor kleine vindplaatsen (mogelijk extractiekampen) uit de periode (Midden) Paleolithicum en Mesolithicum. Voor vindplaatsen uit de periode Neolithicum t/m Vroege Middeleeuwen geldt een middelhoge archeologische verwachting. Verder geldt een lage archeologische verwachting voor resten van bebouwing uit de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd.

Verder blijkt uit het veldonderzoek dat in het plangebied een esdek aanwezig is. Eventueel aanwezige archeologische resten worden in de basis van het esdek en/of in de natuurlijke afzettingen hier direct onder verwacht. Onder het huidige woonhuis zal de bodem tot diep in de C-horizont zijn verstoord vanwege de aanleg van de kelder. Hier worden geen intacte archeologische resten meer verwacht. Onder de garage zal de verstoringsdiepte beperkt zijn gebleven tot in het esdek. Het oppervlak van verstoring buiten de huidige bebouwing bedraagt circa 120 m². Op basis van deze beperkte omvang is de kans gering dat bij de voorgenomen werkzaamheden archeologische resten worden verstoord.

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek en de omvang van de geplande ingrepen wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Blaricum een besluit.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Administratieve gegevens	5
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Ligging van het plangebied	6
1.3 Planomschrijving	6
1.4 Doel- en vraagstelling	6
1.5 Kwaliteit	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Werkwijze en methoden	8
2.2 Landschappelijke achtergronden	8
2.3 Historische achtergronden en landgebruik	9
2.4 Regionale archeologische context	10
2.5 Bodemverstoringen	11
2.6 Conclusies en gespecificeerde archeologische verwachting	11
3 Veldonderzoek	13
3.1 Methoden	13
3.2 Resultaten	13
4 Conclusies en aanbevelingen	15
4.1 Conclusies	15
4.2 Aanbevelingen	15
Literatuur	16
Gebruikte afkortingen	16
Overzicht van figuren, tabel en bijlagen	17
Bijlage 1: Boorbeschrijvingen	21

Administratieve gegevens

Projectcode	BLBU
ARCHIS-onderzoeksmelding	52844
Type onderzoek	bureauonderzoek en verkennend booronderzoek
Opdrachtgever	Architectenbureau Atelier 3 B.V.
Contactpersoon	De heer W.W.M. Odijk
Onderzoekskader	aanvraag omgevingsvergunning
Locatie	<i>Toponiem</i> Bussummerweg 19
	<i>Plaats</i> Blaricum
	<i>Gemeente</i> Blaricum
	<i>Provincie</i> Noord-Holland
	<i>Kadastrale gegevens</i> gemeente Blaricum, sectie D, nummer 882
	<i>Oppervlakte</i> circa 0,14 ha
	<i>Kaartblad</i> 26C
	<i>Centrumcoördinaat</i> 144659 / 476127
Bevoegde overheid	gemeente Blaricum
Contactpersoon	Mevrouw S. van As
Onderzoekperiode	juli 2012
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens het bureauonderzoek is het plangebied inclusief een zone van 1 km rondom het plangebied onderzocht. Het verkennend booronderzoek is beperkt gebleven tot het plangebied.
ARCHIS-vondstmelding	niet van toepassing
ARCHIS-waarneming	niet van toepassing

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In opdracht van de heer L.J. van Gastel heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in juli 2012 een archeologisch bureauonderzoek (BO) en een inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd in het plangebied de Bussummerweg 19 te Blaricum (gemeente Blaricum). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om op deze locatie het aanwezige woonhuis te slopen en op nagenoeg dezelfde plaats nieuwbouw te plegen. In het kader van het aanvragen van een omgevingsvergunning is daarom dit archeologisch onderzoek nodig, aangezien naar verwachting eventueel aanwezige archeologische waarden bij toekomstige bodemingrepen in het gebied zullen worden verstoord.

Het plangebied ligt volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Blaricum in beleidscategorie 3 (gebied met een hoge archeologische verwachting; Groot & Wilbers, 2011). Hiervoor geldt dat archeologisch onderzoek moet plaatsvinden bij bodemverstoringen die groter zijn dan 200 m² en die dieper reiken dan 30 cm -Mv (Groot & Wilbers, 2011).

1.2 Ligging van het plangebied

Het plangebied ligt in de bebouwde kom van Blaricum, aan de Bussummerweg 19 (figuur 1). Het plangebied heeft een oppervlak van circa 0,14 ha en is bebouwd met een woonhuis met daaromheen een tuin.

1.3 Planomschrijving

Voor de sloop van het huidige woonhuis (128 m²) en nieuwbouw (165 m²) wordt een omgevingsvergunning aangevraagd. De geplande nieuwbouw overlapt deels met de bestaande bebouwing (ca. 45 m²). De nieuwbouw is noordelijker gepland dan het huidige woonhuis en de garage. Circa 120 m² valt buiten de huidige bebouwing. De nieuwbouw bestaat uit een woonhuis. Onder bijna het gehele woonhuis zal een kelder worden gerealiseerd. De ontgravingsdiepte voor de aanleg van de kelder is circa 3,6 m beneden maaiveld (-Mv). Er zal voor de bouw van het huis niet worden geheid.

1.4 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden in het plangebied aan de hand van bestaande bronnen teneinde een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek is het aanvullen en vaststellen van deze gespecificeerde verwachting. Op basis van de onderzoeksresultaten en de aard en omvang van de voorgenomen bodemingrepen is vervolgens in hoofdstuk 4 een advies geformuleerd, waarbij kansarme zones van het plangebied worden uit-

gesloten en kansrijke zones kunnen worden geselecteerd voor behoud of eventueel vervolgonderzoek. Om beide doelstellingen te kunnen verwezenlijken, worden de volgende onderzoeksvragen gesteld:

1. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn reeds over het plangebied bekend?
2. Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
3. Is de bodemopbouw in (delen van) het plangebied zodanig intact dat archeologisch vervolgonderzoek zinvol is?
4. Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied?

1.5 Kwaliteit

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl). Voor de in deze notitie genoemde geologische en archeologische perioden wordt verwezen naar tabel 1 achter in deze notitie. Daarnaast is achter in dit rapport een verklarende woordenlijst met gebruikte afkortingen opgenomen.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en methoden

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van verschillende bronnen informatie verzameld om inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de (lokale) opbouw van de bodem en de sporen die de mens in het landschap heeft achtergelaten. Om een beeld te vormen van het voormalige landschap is onder andere gebruikgemaakt van verschillende geologische, geomorfologische en bodemkundige kaarten. Voor informatie omtrent het reliëf in en rondom het plangebied is het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) geraadpleegd (www.ahn.nl). Met betrekking tot de archeologische verwachtingen en bronnen is gebruikgemaakt van de beleidsadvieskaart van de gemeente Blaricum, de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland, de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) en het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van eventuele bebouwing en/of bodemverstoringen in het plangebied zijn onder andere historische kaarten bekeken (www.watwaswaar.nl), en is het verkennend milieuonderzoek doorgenomen (Wijgaart-van Eersel, 2011). Voor een volledig overzicht van de geraadpleegde bronnen wordt verwezen naar de literatuurlijst achter in deze notitie.

2.2 Landschappelijke achtergronden

Het plangebied ligt geologisch en geomorfologisch gezien op de flank van een stuwwal (Wimmers & Van Zweden, 1992). Op het AHN is de stuwwal circa 400 m ten noordwesten van het plangebied zichtbaar als een verhoging in het landschap. Deze stuwwal is gevormd doordat in de voorlaatste ijstijd, het Saalien, Nederland gedeeltelijk bedekt was met landijs. Het landijs stuwde de ondergrond op tot hoge stuwwallen. Deze stuwwallen werden nog tijdens het Saalien (ca. 200.000 tot 130.000 jaar geleden) afgevlakt en in de stuwwallen trad insnijding op door afstromend smeltwater afkomstig van de ijsmassa. Hierdoor ontstond een landschap met door dalen doorsneden stuwwalgordels. Als gevolg van erosie zijn rond de stuwwallen grote vlakten ontstaan met verspoeld materiaal afkomstig van de stuwwallen (zogenaamde sandrafzettingen). Tijdens het warmere Eemien (ca. 130.000-120.000 jaar geleden) lag de stuwwal dusdanig hoog dat er geen sedimentatie op plaatsvond. Hierdoor stond de stuwwal wel bloot aan erosieve processen en bodemvorming.

Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien, werd Nederland niet bedekt door een ijskap, maar heerste er wel voornamelijk een arctisch klimaat met daarbij behorende arctische verschijnselen zoals permafrost, kryoturbatie en solifluctie. Verder werden de al aanwezige dalen verder verdiept als gevolg van smeltwater. Gedurende het Pleniglaciaal (ca. 55.000 tot 15.000 jaar geleden) was het dermate koud dat er zo goed als geen vegetatiebedekking meer aanwezig was, waardoor er grote zandverstuivingen konden optreden. Deze zandpakketten worden dekzand genoemd. Tijdens het Laat Glaciaal, specifiek het Allerød-interstadiaal, was de temperatuur weer iets hoger, zodat er planten konden groeien, waardoor zandverstuivingen een meer lokaal karakter hadden. Ook begon zich tijdens het Allerød-interstadiaal langzaam een bodem te ontwikkelen

in het dekzand en andere aan het oppervlak liggende afzettingen. Deze bodemontwikkeling zette zich in het Holoceen door en als gevolg van de toenemende vegetatie was er weinig sprake meer van erosie. Vanaf de Late Middeleeuwen traden er door menselijke activiteiten (plaggen steken, branden, overbeweiding) op de pleistocene zandgronden weer zandverstuivingen op (Berendsen, 2005a).

Bodem en grondwater

De bodem in het plangebied bestaat volgens de bodemkaart uit hoge zwarte enkeerdgronden met grof zand en grind beginnend binnen 40 cm -Mv met grondwater trap VII (Stiboka, 1966: code *gzEZ30*). Deze enkeerdgrond is ontstaan als gevolg van het opbrengen van plaggen in de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd. Volgens Wimmers & Van Zweden (1992) bestond de bodem in het plangebied voor de Late Middeleeuwen waarschijnlijk uit een haarpodzolgrond waarop een droog eiken-berkenbos groeide. Haarpodzolgronden zijn relatief droge en arme gronden met een lage grondwaterstand (grondwatertrap VII). De opbouw van een haarpodzolgrond wordt gekarakteriseerd door een meestal slechts enkele centimeters dunne humuslaag, waaronder een loodzandlaag van één tot twee decimeters dik ligt. Verder wordt de haarpodzolgrond, evenals de andere humuspodzolgronden, gekenmerkt door de aanwezigheid van een humuspodzol-B-horizont. De in deze horizont ingespoelde humus ligt als een dunne huid om het zand, dat daarvoor enigszins verkit (De Bakker, 1966). Door de sortering (grof zand en grind) kan het regenwater snel wegzakken, waardoor de bodem zeer droog is. Dit soort droge gebieden is minder geschikt voor akkerbouw (Wimmers & Van Zweden, 1992).

Een grondwatertrap VII wijst erop dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand zich tussen 80 en 120 cm -Mv bevindt en dat de gemiddeld laagste grondwaterstand zich dieper dan 160 cm bevindt. Een dergelijk lage gemiddelde grondwaterstand betekent voor de aanwezigheid van eventuele organische archeologische resten (zoals bewerkt hout en leer) dat deze niet goed geconserveerd zullen zijn. Anorganische archeologische resten kunnen daarentegen nog wel in goede staat in de bodem aanwezig zijn.

2.3 Historische achtergronden en landgebruik

(Cultuur)historische achtergrond

De oudst bekende bewoningssporen uit de omgeving van het plangebied dateren uit het Paleolithicum. Vooral nog zijn uit deze periode in deze omgeving alleen losse archeologische vondsten bekend, zoals (resten van) vuurstenen artefacten. Tot op heden zijn geen sporen van nederzettingen (kampementen) aangetroffen uit het Paleolithicum (bron: ARCHIS-II). Uit het Mesolithicum, Neolithicum en de Bronstijd zijn in de omgeving van het plangebied wel sporen van menselijke bewoning/activiteit aangetroffen, zoals resten van nederzettingen, begravingen en akkers. Met name uit de Bronstijd is een groot aantal archeologische waarnemingen bekend.

Vanaf de Midden IJzertijd (ca. 500-250 voor Chr.) neemt het aantal bekende archeologische vindplaatsen in de omgeving van Blaricum sterk af en zijn ook geen prehistorische begravingen meer bekend. Een achteruitgang in de intensiteit van de bewoning en landgebruik lijkt aan de

orde, al is de reden daarvan onduidelijk. Ook is het geringe aantal archeologische vondsten uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen tot aan de Merovingische tijd (6e eeuw na Chr.) opvallend.

Het is onduidelijk of er in de Vroege Middeleeuwen (450 - 1050 na Chr.) al een nederzetting met de naam Blaricum is gesticht, maar het is niet uitgesloten. Wanneer een vroeg-middeleeuws Blaricum daadwerkelijk heeft bestaan, zal dat echter zeer waarschijnlijk niet op de locatie van het tegenwoordige dorp zijn geweest, maar op een locatie hoger op de stuwwal (Wimmers & Van Zweden, 1992).

Het dorp Blaricum is ontstaan als een nederzetting van kleine boeren in het toenmalige *Naerdic-klant*. De bevolking woonde in eenvoudige onderkomens en hield zich voornamelijk bezig met de landbouw. Op basis van de datering van de kerk van Blaricum (eind 15e-begin 16e eeuw) kan gesteld worden dat Blaricum in ieder geval toen al naar zijn huidige locatie was verplaatst. Het dorp telde in de 15e eeuw ongeveer 65 woningen en behield eigenlijk tot ver in de 19e eeuw zijn agrarische karakter. In de Late Middeleeuwen/Nieuwe tijd ontstond een karakteristieke 'eng-nederzetting' met een brink en daaromheen een met plaggen bemest complex landbouwgronden (eng of es genoemd). Pas met de aanleg van de tramlijn tussen Amsterdam en Hilversum in 1882 werd het dorp ontsloten en kwam er enige groei in het bewonersaantal op gang (De Groot, 2007).

Op de kaart van Gooiland uit 1723 van landmeter Maurits Walraven (Stol, 1985) zijn de huidige nederzetting Blaricum, de brink en het omliggende landbouwareaal figuratief weergegeven. Details over de toenmalige situatie in het plangebied zijn op deze kaart niet herkenbaar, maar waarschijnlijk was sprake van vergelijkbaar grondgebruik zoals is weergegeven op de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 (www.watwaswaar.nl). Het plangebied is op de kadastrale minuut ingericht als akkerland. Deze situatie is onveranderd gebleven tot in de 20e eeuw. Uit bestudering van topografische kaarten blijkt dat tussen 1962 en 1974 het plangebied wordt bebouwd met het huidige huis.

2.4 Regionale archeologische context

Archeologische verwachting

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Blaricum (Groot & Wilbers, 2011) ligt het plangebied tegen de bebouwde kom van Blaricum aan. Op basis van de bodemkaart uit 1966 en de ligging op de flank van de stuwwal is een hoge archeologische verwachting aan het plangebied toegekend. Ook op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW) geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting (Deeben, 2008).

Op de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland staan in of in de directe omgeving van het plangebied geen gebieden weergegeven van bijzondere betekenis (<http://maps.noord-holland.nl/extern/gisviewers/ilc/>).

Archeologische waarden

Het plangebied ligt circa 300 m ten westen van een terrein van hoge archeologische waarde, namelijk AMK-terrein 13746. Dit terrein omvat de historische kern van Blaricum, die is begrensd op basis van de historische kaart uit 1849-1859. De archeologische waarde van historische ker- nen bestaat uit de te verwachten aanwezigheid van boven of ondergrondse bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historis- che informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern.

Op circa 650 m en 750 m ten westen van het plangebied liggen twee monumenten, respectieve- lijk AMK-terrein 1400 met beschermde status en AMK-terrein 1952 van hoge waarde. Op AMK- terrein 1400 zijn sporen van bewoning uit het Neolithicum, de Bronstijd en de IJzertijd in het hoogste gedeelte van de stuwwal aangetroffen. De verwachting is dat deze sporen doorlopen op het AMK-terrein 1952.

Tevens staan in ARCHIS uit de nabije omgeving van het plangebied (straal van 1 km) vier ar- cheologische waarnemingen geregistreerd die niet binnen een AMK-terrein vallen. Circa 150 m ten westen van het plangebied ligt de meest dichtbij gelegen waarneming. Dit betreft een toe- valsvondst door een particulier van een neolithische bijl (ARCHIS-waarnemingsnummer 15216). Circa 375 m ten noordwesten van het plangebied zijn bij een proefopgraving door de AWN alleen in verstoorde bovengrond vondsten aangetroffen (ARCHIS-waarneming 22488). Het betrof voor- namelijk aardewerk uit de Late IJzertijd Tijdens een booronderzoek werden in 2008 op circa 850 m ten zuidwesten van het plangebied onder andere een scherf uit de Romeinse tijd en een stuk verbrande leem ook aangetroffen in een esdek (ARCHIS-waarnemingsnummer 417010). Circa 1 km ten zuiden van het plangebied werden in 1932 door een particulier vuurstenen afsla- gen gevonden (ARCHIS-waarnemingsnummer 40458). De datering van deze afslagen is Mesoli- thicum t/m Bronstijd.

2.5 Bodemverstoringen

Het bestaande woonhuis daterend uit de jaren 70 is grotendeels onderkelderd. Exacte ontgra- vingsdiepten voor dit huis zijn niet bekend. Op basis van informatie van andere huizen kan ech- ter aangenomen worden dat voor de aanleg van de kelder de bodem grofweg 2,5 m vergraven is. Voor het overige deel van het woonhuis en de garage zal de bodem tot minstens 0,5 m -Mv ver- graven zijn.

Op het terrein zijn lichte verontreinigingen aangetoond, die geen aanleiding geven voor het uitvoeren van nader bodemonderzoek (Wijngaart-van Eersel, 2011). Volgens de KLIC lopen een aantal kabels en/of leidingen van de Bussummerweg naar het huis.

2.6 Conclusies en gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek is vastgesteld dat het plangebied op pleistocene stuwwal- afzettingen ligt die mogelijk afgedekt zijn met hellingsafspoelingsafzettingen en/of dekzand. Voor het plangebied geldt bij de aanwezigheid van dekzand een hoge archeologische verwachting

voor vindplaatsen (archeologische resten) uit de periode (Midden) Paleolithicum t/m Vroege Middeleeuwen. Het kan gaan om relatief grote, vondstrijke nederzettingsterreinen (ca. 1 tot 3 ha) of kleine vondstarne nederzettingen, waarvan de meeste resten zich gezien de verwachte bodemopbouw binnen 1,2 m -Mv bevinden in de pleistocene afzettingen (aan het maaiveld of in/onder het plaggendek). Specifiek voor het (Midden) Paleolithicum en Mesolithicum worden voornamelijk kleine nederzettingen (mogelijk extractiekampen) verwacht. Voor de periode Neolithicum t/m IJzertijd bestaat de kans op de aanwezigheid van nederzettingenresten en grafheuvels.

Bij het ontbreken van dekzand was de bodem, die bestaat uit grof zand met grind, minder geschikt voor prehistorische landbouw (Wimmers & Van Zweden, 1992). De verwachting dient bij het ontbreken van (intact) dekzand naar beneden te worden bijgesteld tot een middelhoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Neolithicum t/m Vroege Middeleeuwen (De Kruif, 2006). Een hoge archeologische verwachting blijft gelden voor kleine vindplaatsen uit de periode (Midden) Paleolithicum en Mesolithicum.

Voor de Late Middeleeuwen geldt een lage archeologische verwachting voor resten van bebouwing. Deze worden met name verwacht ter hoogte van de historische kern van Blaricum. Uit de bestudering van historische kaarten blijkt dat het plangebied, met de bouw van het huidige huis, pas in de jaren 70 van de vorige eeuw bebouwd wordt. Voor het plangebied geldt daarom een lage archeologische verwachting voor resten van bebouwing uit de Nieuwe tijd. Het plangebied heeft in de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd deel uitgemaakt van de es van Blaricum. In het plangebied zal een esdek zijn opgebracht om de vruchtbaarheid van de grond te vergroten. Een esdek kan eventuele oudere archeologische resten afdekken waardoor deze goed geconserveerd blijven. De top van de oorspronkelijke bodem is meestal opgenomen in de onderkant van het esdek en daarmee ook een mogelijk aanwezige vondstlaag. Het sporenniveau, indien aanwezig, is meestal nog (deels) intact en *in situ* aanwezig.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) bestond uit een booronderzoek (verkennde fase) om de mate van verstoring en samenstelling van de bodem te bepalen. Met de resultaten van het verkennend booronderzoek kan de archeologische verwachting zoals deze hierboven is opgesteld, worden getoetst en zo nodig worden aangevuld. Met de verkennende boringen kan op basis van de intactheid van de bodem en de landschappelijke situering potentiële archeologische niveaus worden onderscheiden waar mogelijk vindplaatsen in voorkomen. Bij het aantreffen van een verstoorde bodem of een ongeschikte bodem voor bewoning wordt de archeologische verwachting bijgesteld. De boringen zijn gezet tot minimaal een halve meter in de C-horizont van de pleistocene hellingsafspoelingsafzettingen. Dieper in deze afzettingen worden, gezien de ouderdom ervan, geen archeologische resten verwacht.

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht verspreid over het plangebied (figuur 2). Er is geboord tot maximaal 2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met een RTK-GPS ingemeten (x-, y- en z-waarden).

3.2 Resultaten

Veldwaarnemingen en hoogtemetingen

Uit de veldwaarnemingen blijkt het noordelijke en centrale deel van het plangebied (voortuin, huis en terras achter het huis) hoger te liggen dan het zuidelijk deel (achtertuintuin). Het huis ligt hierdoor circa 65 cm hoger dan de achtertuin (figuur 2). De verhoging is waarschijnlijk grotendeels niet natuurlijk en is voor de bouw van het huidige huis gerealiseerd.

Geologie en bodem

In het plangebied zijn een verstoord pakket (mogelijk recente ophoging), een esdek en hellingsafspoelingsafzettingen behorende tot de Formatie van Drenthe aangetroffen. Deze lagen worden hieronder beschreven.

Verstoord pakket

In de boringen 1 en 5 is tot 0,5 m -Mv een pakket aangetroffen bestaande uit donkerbruingrijs matig fijn zand met zandbrokken. De zandbrokken bestonden uit geel matig grof zand geïnterpreteerd als brokken C-horizont behorende tot de oorspronkelijke onverstoorde bodemopbouw. Mogelijk is dit pakket opgebracht bij het uitgraven van de bodem ten behoeve van de aanleg van de huidige kelder. In de boringen 2 en 3 is alleen een graszode van 0,1 m dik aangetroffen. In boring 4 is geen niveau boven het onderliggende esdek waargenomen.

Esdek

Tussen 0 en 0,5 m -Mv gaat het verstoorde pakket over in een homogeen pakket bruingrijs matig fijn zand met grind. Dit pakket is geïnterpreteerd als esdek. Het bruingrijze zand is vermengd met grovere, gebleekte zandkorrels. Waarschijnlijk betreft dit de voormalige E-horizont (uitspoelingshorizont) die vermengd is met de opgebrachte plaggen. Naar beneden toe wordt het zand geleidelijk matig grof. Op circa 0,7 m -Mv in het zuidelijkste deel en circa 1,4 m -Mv in het overige deel van het plangebied gaat het esdek (geleidelijk) over naar een pakket lichtbruingeel tot oranjebruin matig grof zand met zandbrokken met een dikte van circa 10 cm. Dit is geïnterpreteerd als verploegde oorspronkelijke bodem. Na het opbrengen van de plaggen werd daarna bij het ploegen de top van de oorspronkelijke bodem vermengd met de plaggen.

Hellingsafspoelingsafzettingen

Vanaf circa 0,85 m -Mv in het zuidelijkste deel en 1,6 m -Mv in het overige deel van het plangebied is een pakket oranjegeel matig grof zand met grind aangetroffen. Op basis van de grofheid en aanwezigheid van grind kan gesteld worden dat deze afzettingen niet door de wind zijn afgezet. De afzettingen zijn geïnterpreteerd als C-horizont in de hellingsafspoelingsafzettingen. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Drenthe (geologische indeling volgens De Mulder e.a., 2003). In deze afzettingen zijn in geen van de boringen restanten van een podzol aangetroffen. De top van de bodem is tot in de C-horizont opgenomen in het esdek.

Archeologie

Ondanks het feit dat het veldwerk een verkennend archeologisch onderzoek betreft, kan het voorkomen dat archeologische indicatoren tijdens het onderzoek worden aangetroffen. In het plangebied is een esdek aangetroffen mogelijk daterend uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd. In het esdek is een spikkel houtskool en een enkel fragment puin waargenomen. Aangezien het esdek ontstaan is als gevolg van het opbrengen van plaggen van elders, zijn het houtskool en puin geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van andere archeologische resten in het plangebied.

Synthese

Tijdens het veldwerk is geen dekzand aangetroffen, alleen matig grove zanden met grind, geïnterpreteerd als hellingafspoelingsafzettingen. Op basis van de aangetroffen hellingafspoelingsafzettingen geldt een lage archeologische verwachting voor middelgrote tot grote vindplaatsen en middelhoge archeologische verwachting voor kleine vindplaatsen (o.a. grafheuvels) uit de periode Neolithicum t/m Vroege Middeleeuwen. Voor deze afzettingen blijft een hoge archeologische verwachting gelden voor kleine vindplaatsen (mogelijk extractiekampen) uit de periode (Midden) Paleolithicum en Mesolithicum.

In het plangebied is een esdek aangetroffen. De top van de oorspronkelijke bodem is tot in de C-horizont opgenomen in het esdek. Dus eventueel aanwezige archeologische resten worden in de basis van het esdek en/of in de natuurlijke afzettingen hier direct onder verwacht.

Op basis van de verstoring van de bodem ter hoogte van kelder van het huidige woonhuis tot diep in de C-horizont, worden hier geen intacte archeologische resten meer verwacht.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van de onderzoeksresultaten en de voorgenomen bodemingrepen (§ 1.3) kan worden geconcludeerd dat bij de realisering van de plannen vermoedelijk geen archeologische waarden zullen worden verstoord. Meer specifiek zijn de volgende bevindingen van belang:

- In het plangebied zijn hellingsafspoelingsafzettingen aangetroffen. Dekzand is niet aangetroffen. Op basis hiervan geldt een hoge archeologische verwachting voor kleine vindplaatsen (mogelijk extractiekampen) uit de periode (Midden) Paleolithicum en Mesolithicum. Voor vindplaatsen uit de periode Neolithicum t/m Vroege Middeleeuwen geldt een middelhoge archeologische verwachting. Verder geldt een lage archeologische verwachting voor resten van bebouwing uit de periode Late Middeleeuwen t/m Nieuwe tijd.
- Verder blijkt uit het booronderzoek dat in het plangebied een esdek aanwezig is. De oorspronkelijke bodem is tot in de C-horizont opgenomen in het esdek. Op basis hiervan worden eventueel aanwezige archeologische resten in de basis van het esdek en/of in de natuurlijke afzettingen hier direct onder verwacht.
- Onder het huidige woonhuis zal de bodem tot diep in de C-horizont zijn verstoord vanwege de aanleg van de kelder. Hier worden geen intacte archeologische resten meer verwacht. Onder de garage zal de verstoring naar verwachting beperkt zijn gebleven tot in het esdek.
- Het oppervlak van de geplande nieuwbouw buiten de huidige bebouwing bedraagt circa 120 m². Op basis van deze beperkte omvang is de kans gering dat bij de voorgenomen werkzaamheden archeologische resten worden verstoord.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van onderhavig onderzoek wordt in het plangebied in het kader van de voorgenomen bodemingrepen geen archeologisch vervolgonderzoek aanbevolen.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht toch archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 53 en 54 van de Monumentenwet 1988 (herzien in 2007) aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS).

Op basis van de bevindingen van onderhavig onderzoek neemt de gemeente Blaricum een besluit.

Literatuur

- Bakker, H. de**, 1966. *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*.
- Bakker, H. de & A.W. Edelman-Vlam**, 1976. *De Nederlandse bodem in kleur*. STIBOKA/Pudoc, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2005a. *Landschappelijk Nederland*. Fysische geografie van Nederland. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2005b. *Landschap in delen: overzicht van de geofactoren*. Fysische geografie van Nederland. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Deeben, J.H.C. (red.)**, 2008. De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW), derde generatie. *Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort (info: www.cultureelerfgoed.nl).
- Groot, N.C.F. & A.W.E. Wilbers**, 2011. Archeologiebeleid BEL combinatie: De gemeenten Blaricum, Eemnes en Laren. Archeologische beleidskaart en standaardregels voor bestemmingsplannen. *Becker & Van de Graaf rapport 946*. Becker & Van de Graaf, Noordwijk.
- Wijgaart-van Eersel, M.Y. van de**, 2011. Verkennend bodemonderzoek Bussummerweg 19 te Blaricum. *Projectnummer 4824107*. Tauw bv, Utrecht.
- Kruif, S. de**, 2006. Plangebied Hellingweg 1, gemeente Soest; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek. *RAAP-notitie 1641*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Mulder, E.F.J. de e.a. (red.)**, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Stiboka**, 1966. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 26 West, Harderwijk, Blad 32 West, Amersfoort*. Stiboka, Wageningen.
- Stol, T.**, 1985. De gemene gronden van Gooiland. Zeshonderdvijftig jaar grondbezit en grondgebruik. In: M.W. Heslinga e.a. (red.); *Nederland in kaarten. Verandering van stad en land in vier eeuwen cartografie*. Zomer & Keuning Boeken B.V., Ede.
- Wimmers, W.H. & R.R. van Zweden**, 1992. Archeologische en historisch-geografische elementen in een natuurgebied. Antropogene achtergronden van de Gooise natuurgebieden. *DLO-Staring Centrum Rapport 143*. DLO-Staring Centrum, Wageningen.

Gebruikte afkortingen

AMK	Archeologische Monumenten Kaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO(-P)	Inventariserend Veld Onderzoek (Proefsleuven)
KICH	Kennis Infrastructuur Cultuur Historie
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

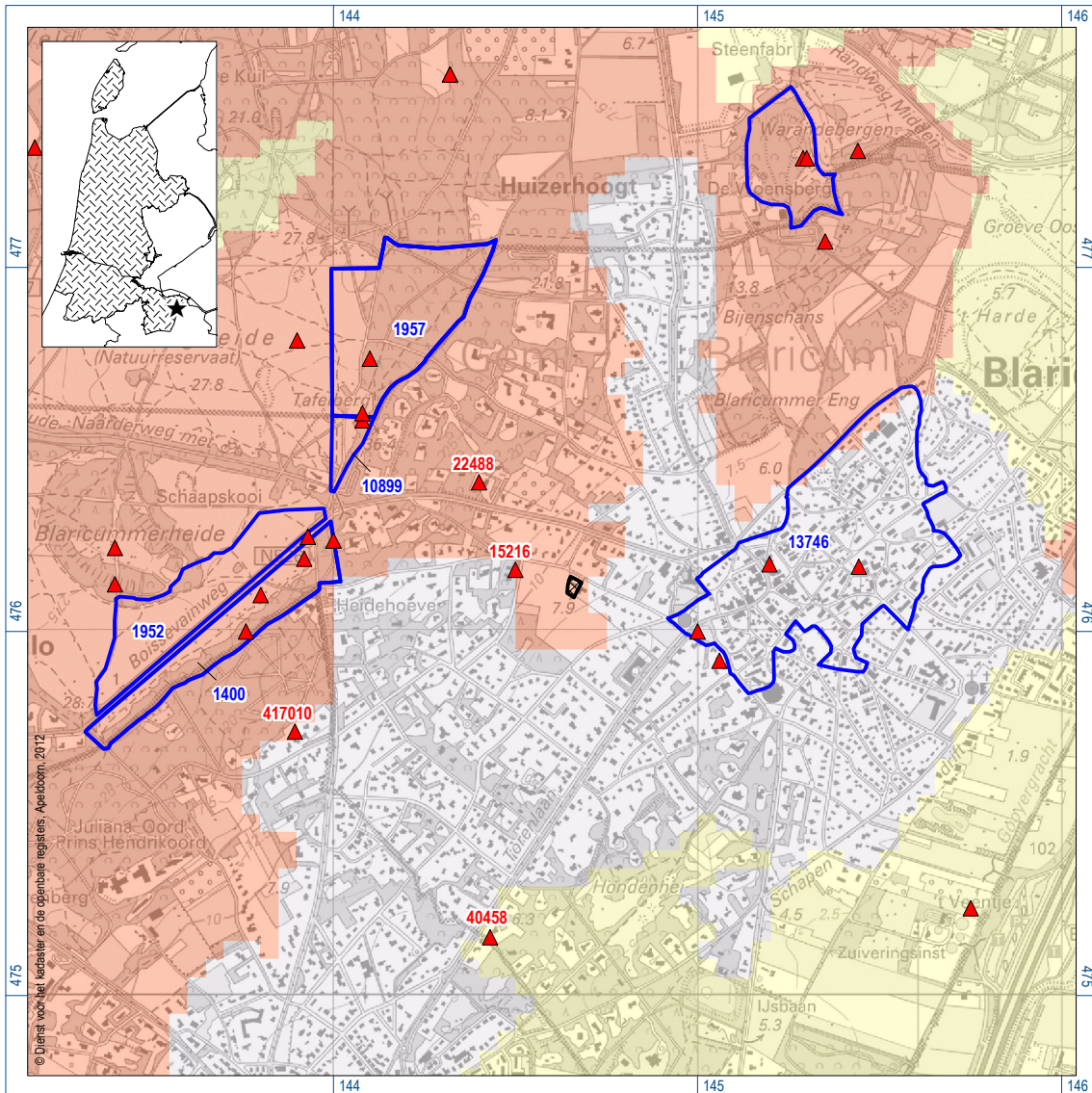
Overzicht van figuren, tabel en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (zwart gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland (ster).

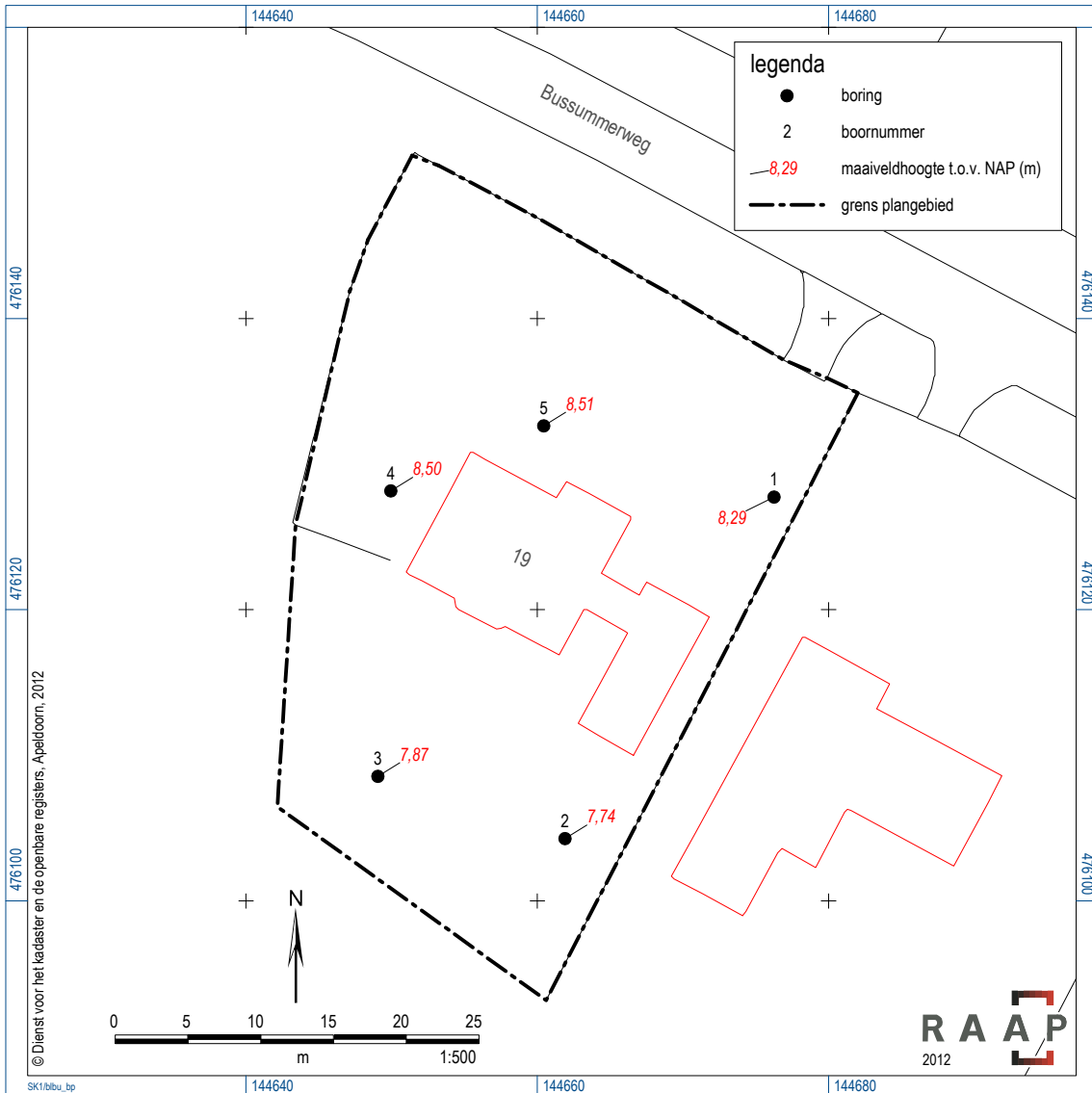
Figuur 2. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (zwart gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de IKAW; inzet: ligging in Noord-Holland (ster).

Figuur 2. Resultaten onderzoek.

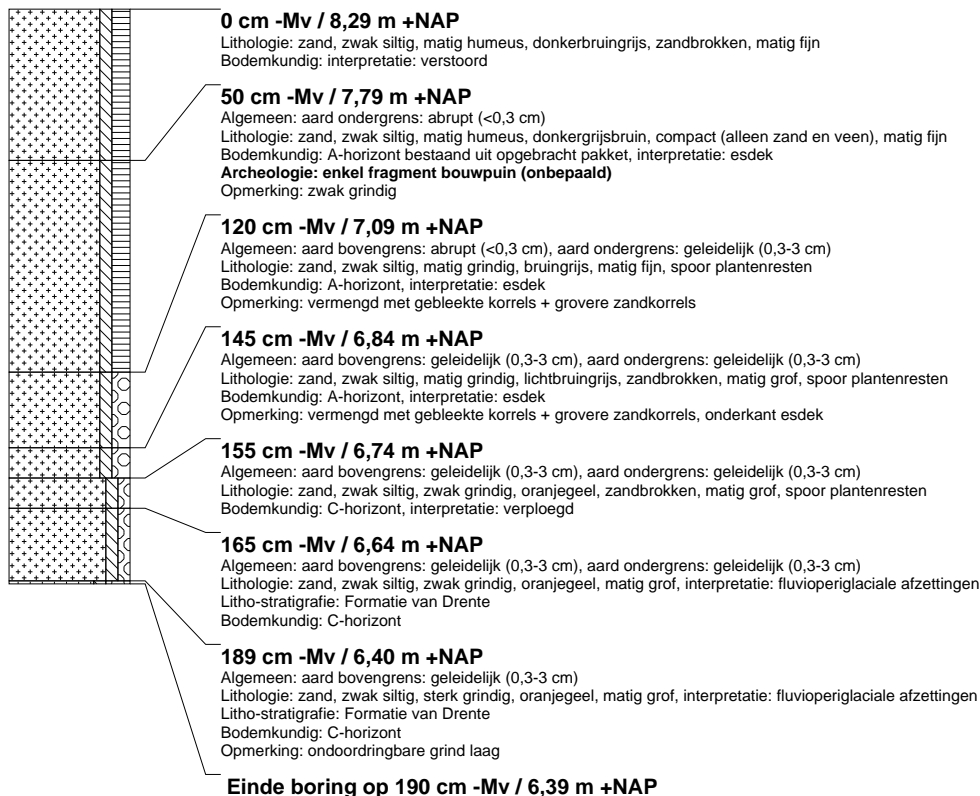
Geologische perioden			Archeologische perioden		
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk	Datering	
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr. 0 450 voor Chr. 3700 7300 8700 9700	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)		1795
			Nieuwe tijd	B	1650
	A			1500	
	Middeleeuwen		Laat	1250	
			Vol	1050	
			Vroeg	Ottoons	900
				Karolingisch	725
				Merovingisch laat	525
				Merovingisch vroeg	450
	Romeinse tijd		Laat	270	
			Midden	70 na Chr.	
			Vroeg	15 voor Chr.	
IJzertijd	Laat	250			
	Midden	500			
	Vroeg	800			
Bronstijd	Laat	1100			
	Midden	1800			
	Vroeg	2000			
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat	2850			
	Midden	4200			
	Vroeg	4900/5300			
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat	6450			
	Midden	8640			
	Vroeg	9700			
Pleistoceen	Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050		
		Allerød	11.500		
		Vroege Dryas	12.000		
		Bølling	12.500		
		Vroegste Dryas	13.500		
	Weichselien Pleniglaciaal	Laat	Denekamp	30.500	
			Hengelo	60.000	
		Vroeg	Moershoofd	71.000	
			Vroeg Glaciaal	Odderade	114.000
				Brørup	126.000
	Eemien	Saalien II	236.000		
		Oostermeer	241.000		
		Saalien I	322.000		
		Belvédère/Holsteinien	336.000		
		Glaciaal x	384.000		
		Holsteinien	416.000		
		Elsterien	463.000		
		Prehistorie	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
				Jong B	16.000
	Jong A			35.000	
				250.000	
			Oud		
<small>tabel1_standdaard_GeoBioArcheo_RAAP_2010</small>					

Tabel 1. Geologische en archeologische tijdschaal.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

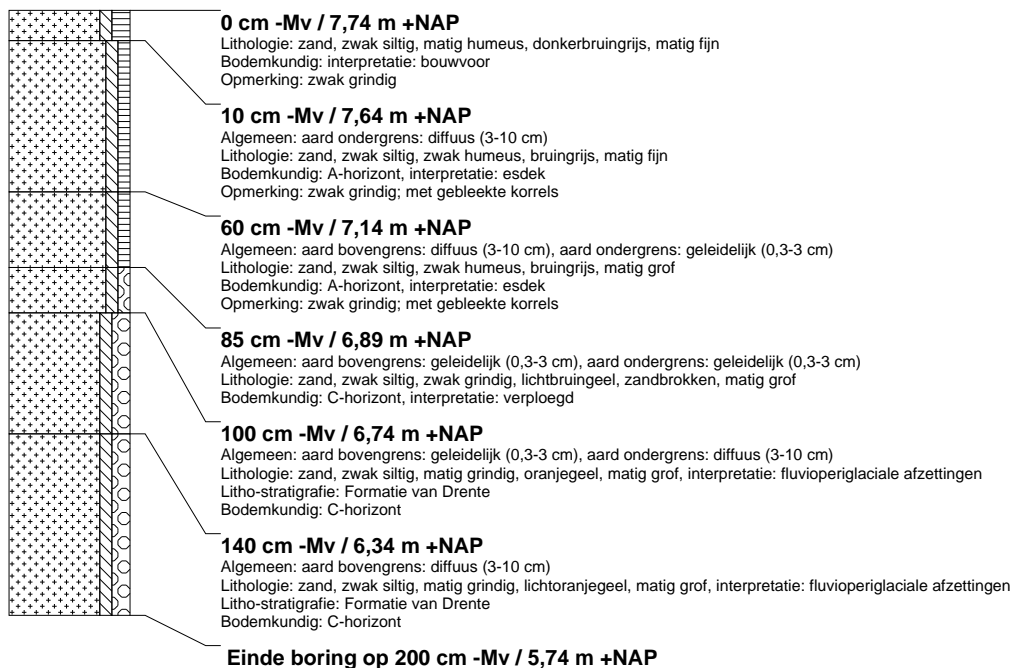
boring: BLBU-1

beschrijver: SW/SK, datum: 25-7-2012, X: 144.676.25, Y: 476.127.73, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 26C, hoogte: 8,29, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Blaricum, plaatsnaam: Blaricum, opdrachtgever: Atelier 3 bv, uitvoerder: RAAP West

boring: BLBU-2

beschrijver: SW/SK, datum: 25-7-2012, X: 144.661.90, Y: 476.104.29, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 26C, hoogte: 7,74, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Blaricum, plaatsnaam: Blaricum, opdrachtgever: Atelier 3 bv, uitvoerder: RAAP West

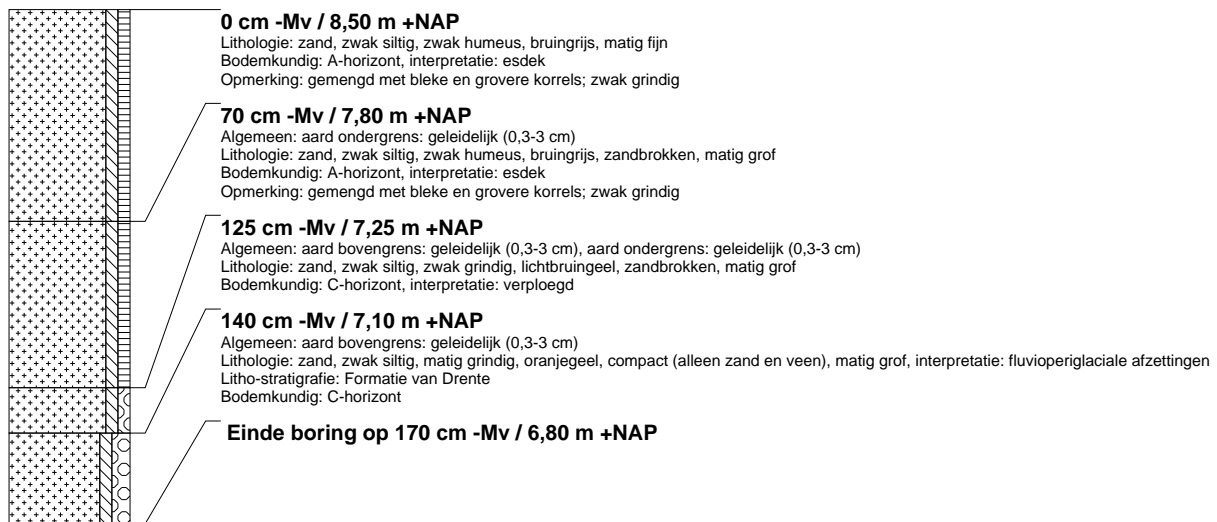
boring: BLBU-3

beschrijver: SW/SK, datum: 25-7-2012, X: 144.649,05, Y: 476.108,57, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 26C, hoogte: 7,87, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Blaricum, plaatsnaam: Blaricum, opdrachtgever: Atelier 3 bv, uitvoerder: RAAP West

boring: BLBU-4

beschrijver: SW/SK, datum: 25-7-2012, X: 144.649,94, Y: 476.128,17, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 26C, hoogte: 8,50, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Blaricum, plaatsnaam: Blaricum, opdrachtgever: Atelier 3 bv, uitvoerder: RAAP West

boring: BLBU-5

beschrijver: SW/SK, datum: 25-7-2012, X: 144.660.45, Y: 476.132.62, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 26C, hoogte: 8,51, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: GPS, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Noord-Holland, gemeente: Blaricum, plaatsnaam: Blaricum, opdrachtgever: Atelier 3 bv, uitvoerder: RAAP West

